

4. “On Ensuring Civil Rights and Freedoms, and the Legal Regime on the Temporarily Occupied Territory of Ukraine” : Law of Ukraine of April 15, 2014 № 1207-VII (2014), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, no. 26, art. 892.
5. “On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons” : Law of Ukraine of October 20, 2014 p. № 1706-VII (2015), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, no. 1, art. 1.
6. “On Freedom of Movement and Free Choice of Place of Residence in Ukraine” : Law of Ukraine of December 11, 2003 № 1382-IV (2004), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, no. 15, art. 232.
7. “On approval of the Procedure of formation of the state order for training specialists, research, teaching and working staff, advanced training and retraining” : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 15, 2013 № 306 (2013), *Ofitsiyniy visnik Ukrainy*, no. 33, art. 1167.
8. “On the Procedure of employment of university graduates, whose preparation was carried out by state order” : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 22, 1996 № 992, *Uryadovi kur'er*, October 10, 1996.

УДК 349.3: 364.044.026-058.05-056.26 (477)

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БЕЗДОМНИХ ОСІБ-ІНВАЛІДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Медвідь А.О., аспірант

*Національний університет «Одеська юридична академія»
вул. Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, Україна
gudzyk@bk.ru*

У статті розглядається система соціального захисту бездомних осіб-інвалідів. Надається авторське визначення поняття «бездомна особа-інвалід». Визначено та охарактеризовано форми та види соціального захисту бездомних осіб-інвалідів.

Ключові слова: соціальний захист, бездомні особи-інваліди, заклад соціального захисту, форма соціального захисту, вид соціального захисту.

СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА БЕЗДОМНЫХ ЛИЦ-ИНВАЛИДОВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

Медведь А.А.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»
ул. Фонтанская дорога, 23, г. Одесса, Украина
gudzyk@bk.ru*

В статье рассматривается система социальной защиты бездомных лиц-инвалидов. Дается авторское определение понятия «бездомное лицо-инвалид». Определяются и характеризуются формы и виды социальной защиты бездомных лиц-инвалидов.

Ключевые слова: социальная защита, бездомные лица-инвалиды, учреждение социальной защиты, форма социальной защиты, вид социальной защиты.

SOCIAL PROTECTION OF HOMELESS PERSONS WITH DISABILITIES UNDER THE LAWS OF UKRAINE

Medvid A.A.

*National university «Odessa academy of law», str. Fontanska doroha, 23, Odesa, Ukraine
gudzyk@bk.ru*

The paper considers the social protection of homeless persons with disabilities under the laws of Ukraine. The main idea that people with disabilities – particularly vulnerable group of society because of poor health and full life limitations (inability to navigate in space, maintain themselves, communicate, move etc.) requires quite a lot of support from the state. The absence of habitation further exacerbates the severity of the situation for a person.

Statistics on the number of people with disabilities in Ukraine and the number of homeless people among them hefty indicate the severity of the problem. Therefore, the establishment and effective functioning of the social security system of this social group is very important today.

The social protection of any social group may be described by the forms of social protection and types of social protection that are provided to the members of this social group, according to the law.

After analyzing the legal profession positions on these issues, we conclude that the forms of social protection of homeless persons with disabilities in Ukraine are: compulsory state social insurance, state social assistance and supplementary social security. Among the types of social security that are provided for the members of this social group are following: payments, social services, natural care, medical care, benefits and providing technical means of movement and rehabilitation, medicine and so on.

We concluded that the social protection of homeless persons with disabilities conditionally consists of two blocks of measures: those which are provided to all people with disabilities, according to the law; those which are provided to all homeless people with such health condition.

In addition, we propose to supplement the law of Ukraine “On the basis of social protection of homeless people and street children”, securing it the term “homeless person with a disability” that positively affect the counting efficiency and implementation of social protection separately in this category, along with the homeless and homeless in general.

Key words: social security, homeless persons with disabilities, social care institutions, form of social protection, type of social protection.

На сьогодні в Україні зареєстровано 2 788 226 осіб з інвалідністю, що становить 6,1% від усього населення країни [1]. Точної інформації з приводу кількості бездомних осіб-інвалідів на початок 2015 року в нашій державі немає, проте за деякими даними в 2012 році кількість таких людей становила 14,38% від усього числа бездомних, крім того, ця частка зросла в порівнянні з 2006 роком майже на 4% [2].

Люди з інвалідністю – одна з найбільш вразливих верств населення, що потребує особливої уваги та ефективного соціального захисту, який забезпечував би їй повноцінне, незалежне життя. Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року [3] закріплює необхідність у майбутньому значно поліпшити становище цієї категорії населення шляхом забезпечення реалізації їх прав на рівні з людьми без вад здоров'я.

Прийняття Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 року стало основою для подальшого створення правової бази як у сфері соціального захисту бездомних і безпритульних осіб загалом, так і осіб-інвалідів зокрема.

В Основних напрямках запобігання бездомності до 2017 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2013 року, захист і підтримка інвалідів, реалізація їх прав і свобод є одним із пріоритетних завдань, які ставить перед собою держава, а отже, необхідним вбачається визначення та удосконалення правового механізму реалізації заходів соціального захисту представників цих соціальних груп.

Питанню соціального захисту інвалідів загалом приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Н.Б. Болотіна, К.Н. Гусов, В.В. Жернаков, О.Є. Мачульська, Б.І. Сташків та ін. Проблеми бездомності та безпритульності досліджують багато науковців, а саме: Л.О. Кожура, Б.І. Сташків, Є.А. Школяренко та інші. Проте проблема соціального захисту бездомних осіб-інвалідів досі не була предметом дослідження у вітчизняній науці права соціального забезпечення.

Метою статті є дослідження системи соціального захисту бездомних осіб-інвалідів в Україні.

Ст.46 Конституції України закріплює право громадян на соціальний захист [4]. Серед соціальних ризиків, під час настання яких особі надається право на державне забезпечення, закріплена втрата працездатності [4].

Термін «інвалід» уперше закріплюється в енциклопедичному словнику 1912 року, виданому в Росії, та означає людину, нездатну працювати через втрату здоров'я. Інвалідність може виражатися через фізичні, інтелектуальні або сенсорні відхилення, стан здоров'я або розумову хворобу особи [5, с. 76-77].

Як зазначає О.Є. Мачульська, щодо визначення інвалідності у світовій практиці застосовуються два критерії: медичний та економічний, тобто інвалідом вважається особа з такими розладами здоров'я, які ведуть до повної або часткової непрацездатності [6, с. 136]. Саме медичний критерій знайшов своє вираження в законодавчому визначенні терміна «інвалід» в Україні.

Згідно зі ст.2 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 року інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, що під час взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, унаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист [7].

Ідентичне визначення терміна «інвалід» закріплюється в ст.1 Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 6 жовтня 2005 року [8].

У ст.2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 року закріплюється поняття бездомної особи як особи, яка перебуває в соціальному становищі бездомності, що у свою чергу є соціальним становищем людини, зумовленим відсутністю в неї будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання [9].

Отже, основуючись на законодавчому визначенні терміна «бездомна особа», бездомна особа-інвалід – це особа зі стійким розладом функцій організму, що негативно впливають на її життєдіяльність та взаємини з навколишнім світом, яка перебуває в соціальному становищі бездомності.

Соціальний захист бездомних осіб-інвалідів, на нашу думку, умовно складається з двох блоків заходів: основні заходи – ті, на отримання яких мають право всі без виключення інваліди, та додаткові заходи – ті, які мають право отримувати саме бездомні особи з таким станом здоров'я.

У ст.4 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 року закріплюється право таких громадян на пенсії, допомоги та інші грошові виплати, пільги, соціальне обслуговування, реабілітацію, піклування та забезпечення догляду з боку інших осіб тощо [7].

Для того, щоб охарактеризувати соціальний захист бездомних осіб-інвалідів, слід зазначити форми та види соціального захисту цього прошарку населення.

Погляди науковців із приводу виокремлення форм соціального захисту та видів соціального захисту в межах тієї чи іншої форми різняться. На нашу думку, найбільш вдалою є позиція Н.Б. Болотіної, яка вважає, що формами соціального захисту населення є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога, спеціальний та додатковий соціальний захист, а також недержавне соціальне забезпечення [10, с. 65].

Однак не всі перераховані форми соціального захисту притаманні для соціального захисту бездомних осіб-інвалідів. На наш погляд, формами соціального захисту цієї категорії населення є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога та додатковий соціальний захист.

У межах конкретної форми соціального захисту населення вчені виділяють відповідні види соціального захисту. У юридичній літературі зустрічається багато поглядів на цю проблему, проте у своєму дослідженні ми будемо ґрунтуватись на позиції Н.Б. Болотіної, яка вважає, що видами соціального захисту є натуральна допомога; медична допомога; пільги; субсидії; грошові виплати; забезпечення технічними засобами пересування й реабілітації, ліками тощо; надання соціальних послуг [10, с. 71].

Проаналізувавши чинне законодавство у сфері соціального захисту цієї категорії населення та врахувавши погляди науковців щодо класифікації видів соціального захисту населення загалом, ми виділяємо такі види соціального захисту бездомних осіб похилого віку та інвалідів: грошові виплати; соціальне обслуговування; медична та натуральна допомога; забезпечення технічними засобами пересування та реабілітації, ліками тощо; забезпечення пільгами.

Такий вид соціального захисту бездомних осіб-інвалідів, як грошові виплати являє собою гарантовані, безоплатні та безеквівалентні, виплачувані з державного бюджету, періодичні чи одноразові виплати в грошовій формі з метою забезпечення основних засобів для існування цієї соціально вразливої верстви населення чи компенсації втрачених засобів до існування у зв'язку з втратою працездатності.

З огляду на правовий статус бездомних осіб-інвалідів слід зробити висновок, що ці громадяни мають право на такі грошові виплати, як пенсія (у зв'язку з інвалідністю або втратою годувальника) або державна соціальна допомога.

Згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року [11] та Законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 року [7] особі надається право на пенсію в разі настання страхового випадку та виконання головної умови – сплати регулярних страхових внесків. Проте досить сумнівним є факт виконання другої умови бездомною особою, тому приділяти особливу увагу цьому виду грошових виплат бездомним особам-інвалідам, на нашу думку, не є необхідним.

Бездомні особи-інваліди, у яких відсутній достатній страховий стаж, мають право, згідно із Законом України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам» від 18 травня 2004 року, на такі види грошових виплат, як державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державна соціальна допомога на догляд [12].

Право на отримання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, згідно із Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1 червня 2000 року, має одинока особа [13]. Проте права на отримання цього виду грошових виплат позбавляється особа, яка перебуває на повному державному утриманні [13], тобто бездомна особа, яка є клієнтом відповідного закладу соціального захисту.

Особливим є розмір та умови виплати державної соціальної допомоги бездомним особам-інвалідам із дитинства. Так, згідно із Законом України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» від 16 листопада 2000 року [14], така соціальна група має право на державну соціальну допомогу, розміром від 60 до 100% прожиткового мінімуму для непрацездатних громадян, залежно від групи інвалідності, яка виплачується протягом усього часу інвалідності щомісяця.

Соціальне обслуговування – ще один вид соціального захисту бездомних осіб-інвалідів, який займає чи не найвагоміше значення для підтримки та поліпшення життєвого становища цього прошарку населення.

Згідно зі ст.5 Закону України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 року громадяни України мають право на матеріальну допомогу та соціальне обслуговування. Бездомні особи набувають можливість у межах спеціальних закладів або засобом соціального патрулювання отримувати психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, соціально-економічні, юридичні, інформаційні та інші послуги [15].

Бездомні особи-інваліди, відповідно до Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», мають право на соціальні послуги: соціальні, освітні, медичні, юридичні, реабілітаційні, тимчасовий притулок разом із бездомними молодшого віку. Крім того, таким особам надається право за власним бажанням влаштуватися на постійне або тимчасове проживання в стаціонарні соціально-медичні установи, інші заклади соціальної підтримки за місцем їх проживання/перебування [9].

Бездомним особам-інвалідам, відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», безкоштовно можуть надаватися послуги з медичного обслуговування.

Також особливе місце в системі соціальної підтримки бездомних осіб-інвалідів займає послуга тимчасового чи постійного проживання бездомної особи в стаціонарних соціально-медичних установах чи інших закладах соціального захисту, адже забезпечення житлом – одна з базових потреб людини.

Ще одним видом соціального захисту бездомних осіб-інвалідів є натуральна допомога. На нашу думку, натуральна допомога з огляду на її природу є окремим видом соціального захисту населення, оскільки забезпечує населення саме благами матеріальними, а не виконанням певної корисної роботи на його користь, що було б соціальним обслуговуванням.

Натуральна допомога бездомним особам-інвалідам – це безоплатне надання речей для забезпечення їх первинних потреб у харчуванні, одязі, медичних засобах (ліки, технічні та інші засоби реабілітації тощо).

Згідно із законодавством України бездомні особи-інваліди мають право на забезпечення технічними засобами пересування та реабілітації, ліками тощо. Такі особи можуть отримувати протезно-ортопедичні вироби, ортопедичне взуття, засоби для пересування, допоміжні засоби для руху, підйому та переміщення, спеціальні засоби орієнтування та спілкування, самообслуговування й догляду [16].

Крім того, інвалідам безоплатно або на пільгових умовах можуть надаватися протези, мобільні телефони для спілкування, автомобілі для пересування тощо [7].

Ще одним видом соціального захисту бездомних осіб-інвалідів є медична допомога. Цей вид соціального захисту набуває особливого значення для цієї категорії населення з огляду на наявність проблем зі здоров'ям у зв'язку з інвалідністю.

За рахунок державного соціального страхування бездомним особам-інвалідам за наявності достатнього страхового стажу може забезпечуватись амбулаторне та стаціонарне лікування, надання лікарських засобів медичного призначення тощо.

Наступним видом соціального захисту бездомних осіб-інвалідів є пільги. Прикладом пільги, відповідно до ст.30 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», є право на безкоштовне паркування транспортного засобу інвалідом на автостоянках [7].

Таким чином, у зв'язку з особливо важким становищем бездомних осіб-інвалідів, зокрема відсутністю місця проживання, погіршенням стану здоров'я та життєдіяльності (здатності до самообслуговування, орієнтації в просторі, пересування, спілкування, контролю над власною поведінкою, навчання, праці тощо), скрутним матеріальним становищем, недоступністю для них медицини тощо, такі особи потребують особливого захисту та підтримки з боку держави.

Для більш ефективного впровадження передбачених законодавством заходів доцільно було б закріпити в ст.2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» поняття «бездомна особа-інвалід», виклавши його в такій редакції: «Бездомна особа-інвалід – це особа зі стійким розладом функцій організму, що негативно впливають на її життєдіяльність та взаємини з навколишнім світом, яка перебуває в соціальному становищі бездомності». Це дало б змогу окремо вести облік такої категорії бездомних громадян, а отже, із знанням масштабів проблеми результативніше впроваджувати всі необхідні для них заходи соціального захисту.

У Законі України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» чітко не визначаються форми та види соціального захисту представників цієї категорії населення, а лише перераховуються деякі матеріальні заходи та соціальні послуги. Крім того, окремі види соціального захисту цих осіб закріплюються в цілій низці інших законів у сфері соціального захисту населення. Це все значно ускладнює реалізацію правових норм на практиці, чим зменшується ефективність соціального захисту бездомних осіб-інвалідів.

З урахуванням положень окремих законів України, позицій науковців-правників у сфері соціального забезпечення можна зробити висновок, що формами соціального захисту бездомних осіб-інвалідів є загальнообов'язкове державне соціальне страхування; державна соціальна допомога та додатковий соціальний захист.

У межах цих форм бездомним особам похилого віку та інвалідам надаються такі види соціального захисту, як грошові виплати, соціальне обслуговування, натуральна допомога, забезпечення технічними засобами пересування та реабілітації, ліками тощо, медична допомога й пільги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про становище осіб з інвалідністю в Україні. Національна доповідь Міністерства соціальної політики України, Державної установи Науково-дослідницький інститут соціально-трудова відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?>
2. Ільчук Л.І. Соціальний портрет бездомних осіб [Електронний ресурс] / Л.І. Ільчук, О.О. Давидюк. – Режим доступу: http://cprg.org.ua/index.php?option=com_content&view
3. Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 р.: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 р. № 706 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59. – Ст. 2369.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Сташків Б.І. Право соціального обслуговування: навч. посіб. / Б.І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
6. Мачульская Е.Е. Право социального обеспечения / Е.Е. Мачульская, Ж.А. Горбачева. – 3-е изд.; перераб. и доп. – М.: «Книжный мир», 2001. – 278 с.
7. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 21. – Ст. 252.
8. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 44. – Ст. 2757.

9. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 р. № 2623-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 25. – Ст. 1412.
10. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: навч. посіб. / Н.Б. Болотіна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 663 с.
11. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49. – Ст. 376.
12. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 24. – Ст. 1579.
13. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III // Відомості Верховної Рад України. – 2000. – № 35. – Ст. 290.
14. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 р. № 2109-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 1. – Ст. 2.
15. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
16. Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення, переліку таких засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 р. № 321 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 31. – Ст. 1146.

REFERENCES

1. “On the situation of persons with disabilities in Ukraine. National Report of the Ministry of Social Policy of Ukraine, State Institution Research Institute of Social and Labour Relations”, available at: <https://www.google.com.ua/url?>
2. Pchuk, L.I. (2013), “Social portrait of the homeless”, available at: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view
3. “On Approval of the State Program “National Action Plan to Implement the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities” until 2020”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 01.08.2012 № 706, *Ofitsiynyi visnik Ukrayiny*, 2012, no. 59, art. 2369.
4. “Constitution of Ukraine”: Law of Ukraine of 28.06.1996 № 254к/96-ВР, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1996, no. 30, art. 141.
5. Stashkiv, B.I. (2007), *Pravo sotsialnoho obsluhovuvannya: navch. posib.* [Right to social services: teaching aid], Znannya, Kyiv, Ukraine.
6. Machulskaya, E.E. and Gorbacheva, Zh.A. (2001), *Pravo sotsialnoho obespecheniya* Social security law], Knizhnyy mir, Moscow, Russia.
7. “On the Fundamentals of Social Security of the Disabled in Ukraine”: Law of Ukraine of 21.03.1991. № 875-XII, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady URSR*, 1991, no. 21, art. 252.
8. “On Rehabilitation of the Disabled in Ukraine”: Law of Ukraine of 06.10.2005 № 2961-IV, *Ofitsiynyi visnik Ukrayini*, 2005, no. 44, art. 2757.
9. “On the Fundamentals of Social Protection of the Homeless Citizens and Gutter Children”: Law of Ukraine of 02.06.2005 № 2623-IV, *Ofitsiynyi visnik Ukrayiny*, 2005, no. 25, art. 1412.
10. Bolotina, N.B. (2008), *Pravo sotsialnogo zahistu Ukrayini: navch. posib.* [Right to social protection in Ukraine: teaching aid], Znannya, Kyiv, Ukraine.
11. “On Mandatory State Pension Insurance”: Law of Ukraine of 09.07.2003 № 1058-IV, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2003, no. 49, art. 376.
12. “On State Social Aid to the Persons not Eligible for Pension and Disabled”: Law of Ukraine of 18.05.2004 № 1727-IV, *Ofitsiynyi visnik Ukrayiny*, 2004, no. 24, art. 1579.
13. “On State Social Aid to Indigent Families”: Law of Ukraine of 01.06.2000 № 1768-III, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2000, no. 35, art. 290.

14. “On State Social Aid to Persons Disabled from Childhood and Disabled Children”: Law of Ukraine of 16.11.2000 № 2109-III, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2001, no. 1, art. 2.
15. “On Social Services”: Law of Ukraine of 19.06.2003, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2003, no. 45, art. 358.
16. “On approval of the Procedure of provision of technical and other means of rehabilitation for invalids, children with disabilities and other specific populations, the list of such means”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 05.04.2012 № 321, *Ofitsiynyi visnik Ukrainy*, 2012, no. 31, art. 1146.